

Traducere din limba engleză
DORIAN BOTEZATU

editura rao

fi putut să facă? Să ghicești viitorul, am învățat mai târziu, nu servește la nimic dacă nu poți face ceva să-i preîntâmpini deznodământul. Ceea ce dovedește că povestea mea este mult mai complicată decât istoria nașterii mele. Sau chiar decât istoria vieții mele. De fapt, povestea mea, ca povestea oricui, începe cu trecutul și cu arborele familiei.

Povestea care urmează este povestea tinerei mele vieți, aşa cum am trăit-o. Ceea ce a început ca un simplu proiect personal al unei tinere femei – în 1974 am petrecut un weekend la biblioteca din Seattle strângând informații despre nașterea mea – m-a împins pe un drum care m-a purtat de la o coastă la alta a Americii. Am străbătut continentul, limbi și am petrecut mult timp încercând să înțeleg tot ceea ce sunt și toate lucrurile care au făcut să fiu ceea ce sunt.

Sunt prima care recunoaște că anumite lucruri au fost poate omise, de mult uitate de mine sau de ceilalți. Căutarea mea a fost împrăștiată, neglijată, oprită, apoi reluată, revizuită și reorganizată, iarăși și iarăși. Nu poate fi considerat un document holistic. Sau obiectiv.

Povestea care urmează este povestea tinerei mele vieți, aşa cum trăiește în memoria mea. Este adevărul pe care îl cunosc. Am descoperit că, dintre poveștile și miturile care mi-au înconjurat viața și familia – unele din ele răstălmăcite poate chiar de tine – toate sunt adevărate, într-un mod straniu și frumos.

A. Lavender
martie 2014

Bunica din partea mamei, Emilienne Adou Solange Roux, s-a îndrăgostit de trei ori, înainte chiar de a împlini nouăsprezece ani.

Născută pe întâi martie 1904, bunica a fost prima din patru copii, toți născuți în prima zi a celei de a treia luni. A fost urmată de René în 1905, Margaux, în 1906, și, în final, Pierette, în 1907. Își, fiindcă toți copiii s-au născut sub semnul peștilor, se poate lesne presupune că familia Roux era plină de oameni sensibili și nesăbuiți.

Tatăl lor, Beauregard Roux, era un cunoscut frenolog, a cărui mare contribuție la domeniul său a fost părul cărlionțat, de culoarea sănzieilor, din vârful creștetului și de pe mâini – și felul în care franceza era colorată cu o umbră de accent breton. Gros și mare, Beauregard Roux și-ar fi putut lesne căra cei patru copii agătați de un braț, purtând capra familiei sub celălalt.

Străbunica era opusul soțului ei. În timp ce Beauregard era mare cât un munte, am putea spune chiar grandios, soția lui era mică, ștearsă și umbla cu spațele strâns într-o veșnică cocoasă. Ea avea pielea de

Resculoarea măslinie, iar el era roșu în obrajii, ea avea părul negru, iar el deschis la culoare și când intra într-o încăpere întorcea toate capetele după el, în timp ce soția sa era mai degrabă cunoscută pentru calitatea de a da impresia că nu ocupă niciun fel de spațiu.

În noptile când făceau dragoste, vecinii erau treziți de gemetele pe care le scotea Beauregard când ajungea la orgasm, în timp ce soția lui abia dacă scotea vreun zgomot. Arareori o auzeai. Doctorul care adusese pe lume primul lor copil în micul sat Trouville-sur-Mer își petrecuse mare parte din timp ridicând privirea către chipul mamei, pentru a se asigura că nu murise. Tăcerea din încăpere fusese atât de tulburătoare încât la nașterea următorului copil – unchiul René – doctorul refuzase în ultima clipă să asiste, făcându-l pe Beauregard să alerge șaptesprezece kilometri cu picioarele lui butucănoase până în orașul Honfleur, pentru a găsi cea mai apropiată moașă.

Nu se mai știe nimic de viața străbunicii mele înainte de căsnicia ei cu Beauregard Roux. Singura mărturie a existenței ei au fost cele două fete, Emilienne și Margaux, fiecare moștenindu-i părul negru, tenul măsliniu și ochii de un verde-deschis. René, singurul băiat, semăna cu tatăl său. Pierette, mezina, moștenise cărlionții blonzi ai lui Beauregard. Niciunul dintre copii nu a știut care era numele mic al mamei lor, toți crezând că se numea Maman, până când a fost prea târziu să îi mai poată spune altfel.

Poate din pricina dimensiunilor sale generoase, pe la începutul lui 1912 Beauregard Roux a ajuns să considere micuțul sat franțuzesc mult prea *petit*. Visa la locuri pline de automobile și la clădiri atât

de înalte încât soarele să nu se mai vadă pe cer; tot ce putea oferi Trouville-sur-Mer era piața de pește și micuța afacere de frenologie, care supraviețuia doar grație vecinelor. Degetele îi Tânjeau după craniile ale căror forme nu le mai citise iarăși și iarăși! Astfel că, în prima zi de martie a aceluia an – în care fata cea mare, Emilienne, împlinea opt ani, fiul René săpte, Margaux șase și Pierette cinci – Beauregard începu să vorbească despre un loc căruia îi spunea Manhatine.

– În Manhatine, obișnuia să le spună vecinilor în timp ce pompa apă dintr-un puț din fața casei, de câte ori vrei să faci o baie sau să te speli pe față, răsușești doar de un robinet și gata, uite-o – nu doar apă, *mes camarades*, ci apă fierbinte. Vă puteți imagina? Ca și cum în fiecare dimineată te-ar întâmpina din cadă un mic miracol.

Apoi râdea vesel, făcându-i pe ceilalți să suspecteze că Beauregard Roux era un pic mai instabil decât le-ar fi convenit pentru o persoană atât de mare.

Spre uluirea femeilor din Trouville-sur-Mer, dar și a bărbătilor, care nu aveau un subiect de conversație mai bun decât el, o lună mai târziu Beauregard și-a vândut mică afacere de frenologie. A cumpărat șase bilete la clasa a treia pentru călătoria inaugurală a vasului *SS France*, unul pentru fiecare membru al familiei, cu excepția caprei, desigur. Și-a învățat copiii cuvintele englezesti pentru numerele de la unu la zece, iar odată, în entuziasmul lui, le-a spus că străzile din America erau ceva nemaivăzut – nu acoperite de pământ precum cele din Trouville-sur-Mer, ci parcate cu bronz.

– Aur, îl întrerupse Tânără mea bunică, Emilienne.

Dacă America era într-adevăr atât de impresionantă cum credea tatăl lor, atunci cu siguranță străzile erau pavate cu ceva mai bun decât bronzul.

– Nu fi proastă, o bruftului cu blândețe Beauregard. Chiar și americanii au mai multă minte decât să-și paveze străzile cu aur.

SS France, aşa cum am aflat din cercetările mele, era o bijuterie a ingineriei franceze. De două ori mai mare decât oricare alt vas din flota comercială franceză, avea să impună un nou standard de viteză, lux, servicii și bucătărie pentru Liniile Franceze. În călătoria inaugurală a plecat din aglomeratul port Le Havre, situat la patruzeci și doi de kilometri de Trouville-sur-Mer.

Orașul Le Havre al anilor 1912 era un loc al distincțiilor de clasă. La est era înconjurat de satele Montivilliers, Harfleur și Gonfreville-l'Orcher, râul Sena despărțindu-l de Honfleur. Spre sfârșitul anilor 1800, atunci când sătuurile vecine Sanvic și Bléville au fost încorporate în Le Havre, deasupra orașului de jos s-a format un oraș de sus, unite între ele printr-un complex sistem de optzeci și nouă de trepte și un funicular. Orașul de sus era ocupat de vilele negustorilor și armatorilor care-și făcuseră averile în portul Le Havre. În centrul orașului era așezată primăria, subprefectura, tribunalul, Clubul Atletic Le Havre și băile turcești. Erau și muzeu, și cazinouri, și hoteluri scumpe. În acest Le Havre a luat naștere mișcarea impresionistă; Claude Monet și-a găsit aici inspirația când a pictat *Impression, soleil levant*.

În tot acest timp erau neglijate suburbii și vechile cartiere din Le Havre, unde trăiau familiile clasei muncitoare, și zonele de apartamente de lângă port, unde lucrau marinarii, docherii și hamalii. Acolo se vedea efectele cumplite ale șomajului, ale canalizării defectuoase și ale igienei precare. Acolo cimitirele erau pline de victimele epidemiei de holera din 1832. Acolo consumerismul își găsise victimele. Acolo erau boemii, cartierul felinarelor roșii și cabaretelor cu maestrii de ceremonii efeminati, unde un bărbat își putea cumpăra un pahar de băutură și nițică distracție fără să trebuiască să-și scoată pălăria de pe cap. Si în timp ce bogății din orașul de sus ridicau paharele și își urau unul altuia încă mulți ani de belșug și bogăție, cei de la periferie putrezeau în mirosurile fetide ale mizeriei, al rahatului, al promiscuității și ale mortalității infantile.

Pentru copiii familiei Roux, docurile unde era ancorată nava erau o simfonie de priveliști, mirosuri și sunete interesante, o cacofonie neliniștită de exotic și mundan: aerul oceanului, aroma mușcătoare a boabelor de cafea, amestecată cu mirosurile acide ale săngelui de pește, grămezile de fructe exotice și sacii cu bumbac de pe navele din jur, pisicile și câinii vagabonzi care-și scărpinau coastele de sub blana mâncată de râie, cuferele și valizele mari care purtau adrese americane.

În mulțimea de reporteri de știri era și un fotograf cu o imponantă cameră cu burduf care venise să documenteze prima plecare a navei. În timp ce pasagerii clasei întâi își croiau drum către cabinele private, familia Roux aștepta cu restul plebei să fie căutată de

păduchi. Beauregard o ridicase pe Emilienne pe umăruri săi lați. De sus, mulțimea adunată pe cheiuri părea o mare de pălării cu boruri mari. O fotografie tipărită în ziarul parizian *Le Figaro* arăta gigantica navă chiar în acel moment – și dacă un cititor privește atent cu ochii mijiji, va putea vedea forma fantomatică a unei fetițe ținute într-un echilibru fragil deasupra multimii.

Pentru că se îmbarcau la doar o săptămână de la improbabila scufundare a Navei britanice de Nescufundat, *Titanic*, pasagerii de pe *SS France* erau cât se poate de conștienți de răceala apelor de sub chila vasului, în timp ce făceau semne de rămas-bun mulțimii rămase pe chei. Doar Beauregard Roux alergase în cealaltă parte a navei, așteptând să fie primul care salută tărâmul noilor oportunități, al străzilor de bronz și al instalațiilor sanitare interioare.

Cabina familiei Roux avea două mici paturi etajate, prinse de perete și o chiuvetă în mijloc. Dacă Beauregard trăgea prea adânc aer în plămâni, risca să golească de aer cămăruța. Maman pretindea că vibrațiile neîncetate ale navei îi dădeau palpitații. Dar copiilor le plăcea micuța cabină, chiar dacă în unele nopți sforâiturile lui Beauregard aproape că îi privau de oxigen.

SS France le deschisese o lume la care nu visaseră niciodată. Își petreceau serile așteptând notele stinĝhere ale unei viori sau ale unui cimpoi, care dădeau startul petrecerilor din sala de comandă. Ceva mai târziu, așteptau nerăbdători sunetele pe care le scotea vecinii care își organizau propriile distracții. Copiii petreceau ore în sir ascultând zgomotele care răzbăteau prin pereti, înăbușindu-și râsetele nebunești în perne.

Nău petrecut zile întregi explorând punțile inferioare sau încercând să se strecoare nevăzuți la clasa întâi, strict interzisă pentru pasagerii clasei a treia.

Când s-a zărit pământul Americii, pasagerii au scos un ofstat colectiv de ușurare atât de puternic că a cauzat o schimbare a direcției vântului, care a lungit călătoria cu o întreagă zi, dar ce mai conta! Reușiseră, îngându-și pentru totdeauna teama că soarta tragică a *Titanicului* nu fusese decât o prevestire a destinului lor.

În timp ce *SS France* se apropia de docul din vestul Manhattanului, bunica a zărit pentru prima oară Statele Unite. Emilienne, care nu avea nicio idee că *La liberté éclairant le monde* – Statuia Libertății – ca și ea era la fel de franțuzoaică, se gândea: „Ei bine, dacă asta e America, e cu siguranță teribil de urâtă“.

Familia Roux a fost rapid declarată nepurtătoare de păduchi, aşa că au pornit de îndată să-și ia în stăpânire noua viață plină de bogătie și delicii – cum se puteau găsi doar în America. Pe când Germania declara război Franței, ei reușiseră să se mute în Manhatine, într-un apartament dărăpatat cu două camere. Nopțile, Emilienne și Margaux dormeau într-un pat, Beauregard și Maman în altul, René sub masa din bucătărie, iar micuța Pierette în sertarul unui dulap.

Nu a durat mult până ca Beauregard să-și dea seama cât de dificil era să-și vândă talentul de frenolog pricpeput – mai ales că isteria frenologiei murise în America odată cu perioada victoriană. Cum putea să-și întrețină familia un imigrant francez cu

un accent puternic și care știa doar meșteșugul cititului craniilor? „Abia dacă își pot găsi nesuferiții de irlandezi o slujbă decentă la docuri, zisese odată străbunicul meu, iar ei vorbesc engleză la perfecție. Sau așa pretind.“

Vecinii lui Beauregard nu aveau nicio trebuință pentru talentul lui. Își cunoșteau deja viitorul întunecat. Așa că se apucă să bată străzile din Yorkville și Carnegie Hill, unde mulți imigranți germani de vază locuiau în vile luxoase și proprietăți splendide. Cărând după el rulouri cu stampe chinezesti, sublere metalice și un craniu chinezesc de frenolog, Beauregard a început curând să fie invitat în saloanele vilelor pentru a-și plimba vârfurile degetelor și palmele peste țestele de *Frauen* și *Fräulein*, dovedind încă o dată că destinul lui Beauregard Roux era de a sluji femeile, indiferent de țara în care trăia.

New Yorkul, cu toată gloria sa grăbită, nu a reușit să-l convingă pe Beauregard că nu era cel mai minunat loc din lume. Pe de altă parte, Maman găsea mult adoratul Manhatine profund dezagreabil. Locuința era mică și înghesuită; mirosea a pipi de pisică, indiferent de câte ori spălase cu lesie podelele și peretii. Străzile, împânzite cu abatoare și ateliere, nu erau pavate cu bronz, ci năpădite de balegă de cal și gunoaie care nu așteptau decât un pas neatent. Limba engleză i se părea aspră și urâtă, iar americancele nu erau decât niște nerușinate care mărsăluiau pe străzi cu rochiile lor albe și cu eșarfe, cerând ridicoul drept de a vota. Pentru Maman, America nu era țara făgăduinței. Părea mai degrabă locul unde copiii erau aduși pe lume pentru a muri. Maman privea cu groază cum vecinele

își pierdeau prunci, unul după altul. Mureau în febra și paloarea ofticii, în accesele de tuse convulsivă. Mureau chiar și de gripă sau de la o cană de lapte prinț. Mureau la naștere, prea slabii, ducându-și adesea mamele cu ei. Mureau cu burțile goale, cu ochii părașiți de vise și de expresie.

Maman încrocea hrana familiei din resturi de la măcelărie și morcovi vlăguți pentru că nu-și permiteau altceva – și abia putea cumpăra și asta. În specta cu atenție copiii de fiecare dată când se întorceau acasă, căutând semnele variolei sau ale căpușelor în spatele genunchilor, la coate, în locurile moi dintre degete, după urechi sau sub limbă.

Beauregard nu era înclinat să împărtășească grijile noaptei sale. Noaptea, când copiii dormeau în pat, sub masă sau în sertar, Maman încerca să-și convingă soțul să părăsească orașul, pentru a-și putea crește copiii în împedele aer francez al fostului lor cămin.

– Oh, *mon cœur*, inimioara mea, obișnuia el să răspundă zâmbind, îți faci prea multe griji.

Apoi se întorcea pe partea cealaltă și aluneca într-un somn adânc, în timp ce Maman continua să se folască până dimineață.

Apoi, într-o seară absolut obișnuită din primăvara lui 1915, atrăgătorul Beauregard Roux nu s-a mai întors la soția și la cei patru copii ai săi. Si nici seara următoare, și nici luna următoare. Un an mai târziu, singura amintire tangibilă a lui Beauregard Roux rămăsese doar René, care avea o slabiciune să mute canapeaua prin apartament, balansând-o pe brațe.

Se zvonea că Beauregard își părăsise familia pentru o nemțoaică binecuvântată cu un pântec sterp și o

adâncitură conyexă în spatele țestei, ceea ce, aşa cum bine știe orice frenolog care se respectă, nu putea însemna decât că Beauregard își găsise o femeie dornică, pregătită să-i dăruiască afecțiunea ei zgomotoasă ori de câte ori avea să poftească el. Povestea era atât de colorată, că până și Maman a sfârșit prin a o crede. Lucru care, mai târziu, a dus la creșterea unui gol în cămăruța inimii ei, eronat considerat de medici a fi rezultatul nutriției proaste și a unor străbuni necunoscuți.

Adevărul este că dispariția lui Beauregard Roux a fost un caz de confuzie a identității. Beauregard, cu șarmul său bărbătesc, semăna foarte bine cu un alt bărbat, prins în pat cu nevasta unui măcelar. Spre marele nenoroc al lui Beauregard, gorilele măcelarului l-au găsit pe el primul. Descoperirea cadavrului său, găsit plutind în bucăți umflate și greu de identificat pe râul Hudson, a fost menționată trecător în *New York Times*. Încurcătura asta a avut ironiile ei: Beauregard Roux fusese un om care își iubise enorm soția; găsise tăcerile ei reconfortante și niciodată nu se îndepărta-se de ea, în tot timpul cât fuseseră căsătoriți.

După ce realiză că soțul ei dispăruse pentru totdeauna, Maman își petrecu următoarele trei luni în pat, înfășurată în cearșafurile care mai păstrau încă urma miroslui bărbatului ei. De copii a avut grijă o vecină, o pitică numită doamna Barnaby Callahoo, căreia ei îi spuneau Mica Noastră Găinușă, datorită obiceiului micuței femei de a-și plesca limba de cerul gurii. Era o poreclă pe care doamna Barnaby Callahoo o găsea cât se poate de agreabilă.

În cele din urmă Maman se ridică din pat și își luă o slujbă de contabilă la o spălătorie de pe strada pe care locuiau. Cu timpul reuși să câștige suficienți bani ca să-și hrănească de trei ori pe săptămână familia cu o carne de cal de calitate îndoiefulnică. O mută și pe micuță Pierette din sertar.

În acest timp deveni tot mai limpede că Maman începea să dispară și ea, încetul cu încetul. Emilienne fu prima care remarcă acest lucru când, la un colț de stradă aglomerat, încercă să-și ia mama de mâna. Degetele îi alunecară de parcă ar fi trecut printr-o pânză de fum.

În 1917, Emilienne avea treisprezece ani și locuia într-o clădire aglomerată de apartamente împreună cu cele două surori, fratele ei și Maman. Fiecare clădire avea propriile probleme de canalizare, aglomerare și scări cu pereții coșcoviți. Copiii Roux se obișnuiseră atât de mult să audă prin pereții subțiri vocile vecinilor că fiecare din ei sfârși prin a vorbi mai multe limbi – toți patru franceză și engleză, Emilienne italiană, René olandeză și germană și Margaux spaniolă. Cea mai mică, Pierette, a vorbit numai în ceea ce la un moment dat a fost identificată ca fiind limba greacă, până în ziua în care a împlinit patru ani, când a exclamat: „Mon Dieu! Où est mon gâteau?“, ceea ce însemna „Dumnezeule, unde e tortul meu?“, făcându-i pe toți să o suspecteze că era o mecheră și jumătate.

În acea clădire și-a întâlnit bunica mea prima ei dragoste. Se numea Levi Blythe, un scundac de băiat cu părul negru și pantofi care-i veneau prost. O gașcă